

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.п.н Дора Левтерова

ПУ „Паисий Хилендарски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в област на висше образование 1. Педагогически науки

професионално направление 1.2. Педагогика

докторска програма *Специална педагогика*

Автор: *Мария Петриду*

Тема: *Методически подходи и нагласи на учителите филолози към учениците с дислексия в средното училище*

Научен ръководител: проф. д.п.н Дора Левтерова, ПУ „Паисий Хилендарски“

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД 38-202/26.04.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм включена в научното жури на **Мария Петриду** по процедурата за защита на дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен „доктор“. Мария Еврипидис Петриду, редовен докторант по професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика) с обучение на английски език към катедра Специална педагогика към Факултета по науки за образованието и изкуствата. За научния ръководител е комплицирано да извежда становище за докторанта си. От една страна, научният ръководител винаги изисква повече и повече. От друга страна, познава цялото развитие на дисертационната разработка и научното израстване на докторанта.

Дисертацията има обем от 194 страници и включва въведение, четири глави, библиография и приложение с диагностичен инструментариум от четири въпросника. Разделът с изследването представя 72 таблици и 67 диаграми. Библиографията се състои от 334 заглавия с източници на английски и гръцки език.

Докторантката е приложила 3 броя публикации по темата на изследването. Публикациите са в реномирани научни издания и/или са представени на значими представителни научни форуми.

2. Актуалност на тематиката

Тематиката на дисертационния труд е категорично и безусловно актуална. Нагласите на учителите и методическите подходи, които използват спрямо проблемите на учениците с дислексия отразяват не само социалното приемане на учениците с дислексия, но и формират

Аз- концепцията им и образователните и дори житейските им постижения; създават възможности за реализиране на приобщаващи практики и приобщаващо образование.

Когато нагласите на учителите са приобщаващи, тогава и приобщаващото образование се реализира ефективно, а учениците с дислексия участват в работата на класа, учат и се развиват личностно чрез силните си страни и чрез потенциала си, а не чрез характеристиките на специфичното си нарушение на способността за учене.

3. Познаване на проблема

Мария Петриду познава задълбочено проблематиката, което личи от сериозната научна интерпретация на ползваната литература както на съвременни автори, така и на класически автори, пишещи и публикуващи на английски и гръцки език. Техните позиции и научни мнения са обособени и тълкувани в парадигмата на нагласите и методическите подходи на учителите - филолози към феномена дислексия. Спокойно може да се твърди, че почти няма сериозен английски и гръцки учен в пространството на изучаване на дислексията, чийто публикации да са убягнали от интерпретиращото внимание на докторантката.

4. Методика на изследването

Методиката на изследване включва диагностичен инструментариум в четири секции с 56 айтеми. Първата секция включва освен демографска част от четири айтеми, също така и седем айтеми за нагласи към специалното образование и към дислексията. Респондентите могат да избират между отговори „да“ и „не“. Втората секция е свързана с разбирането и нагласите към характеристиките, училищните трудности и маниера на копинг при респондентите с представени 28 айтеми, на които респондентите могат да направят избор от отговори „съгласен“, „несъгласен“ и „не зная“. В третата секция айтемите са групирани около родителската роля за интегриране на учениците с дислексия. Представени са 7 айтеми с предоставена възможност за отговори „съгласен“, „несъгласен“ и „не зная“. Четвъртата секция включва 10 айтеми за ефективността на обучението в общия клас на учениците с дислексия според респондентите - филолози. Диагностичният инструментариум следва основа на изследователските оси и поставените изследователски въпроси.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Първата глава включва теоретичен анализ. Състои се от три глави.

В първата част се разглежда проблемите за дислексията и нейните характеристики, признаци и положителни страни. Интерпретират се с вещина и емоционална пристрастност дефинициите, видовете и основните характеристики на дислексията. Отделено е специално място на причините за дислексия и моделите на интерпретация, положителните аспекти и възможности, които имат хората с дислексия. Във втората част се анализират трудностите,

които срещат учениците с дислексия в образователния процес в класната стая, както и проблемите, които имат с овладяване на учебното съдържание определено от училищните програми. Третата част внася тълкувания за ролята на учителите и родителския контекст за включване на учениците с дислексия в общия клас и за реализиране на приобщаващото образование. Четвъртата част е посветена на ефективността на обучението на учениците с дислексия от филолозите в общото образование.

Втората глава представя дизайна на изследването. Целта и задачите са поставени коректно. Представени са една основна и една допълнителна хипотези, за които се загатва още в теоретичния анализ и които естествено се явяват като логическа последователност от научните търсения на докторантката. Много детайлно са описани методологията на изследването. Също в подробен план е представен диагностичния инструментариум за провеждане на изследването. Участниците в изследването са представени по пол /4 мъже и 48 жени/, възраст /в групи 31-40 г., 42-50 г., 51-60 г., над 60 г./ и съобразно преподавателския си профил: преподаватели по съвременен гръцки език, древен гръцки език, литература и история.

Третата глава представя подробно анализа на резултатите. Първите резултати., които правя впечатление са от демографската част – преобладават участници в изследването от женски пол /92,3%/, във възрастови групи 41- 50 г. – 44,2 % и от 51-60 г. – 38,5%. Подобно разпределение има и учителския профил в цяла Европа. Преобладават респонденти с професионален опит 15-20 години – 23,3%, но всички участници имат учителска заетост повече от 7 години. От респондентите 78,9% отбелязват че имат някакъв опит в образователния процес с ученици с дислексия, а 80,5 % с ученици с дислексия в общия клас. От респондентите 90,4 % отбелязват че имат необходимост от допълнително обучение за работа с ученици с дислексия. Респондентите познават основни характеристики и особености на учениците с дислексия, но се затрудняват при идентифицирането на силните им страни. Участниците в изследване изразяват загриженост за обучението на ученици с дислексия. Те считат обучението, което получават по отношение на специалното образование, за недостатъчно и несистематично. Подчертават, че при тежки случаи на дислексия, няма време за диференцирано обучение. Отбелязват възможната потребност от допълнителна подкрепа. Нагласите на респондентите за родителското участие прецизират необходимостта от включване на родителите в процеса на обучение, тъй като те са необходима връзка за ефективна и ползотворна образователна намеса на учениците с дислексия в средното образование. Родителите, чрез подходящи усилия за обучение, могат да допринесат, като предоставят своя собствена перспектива, а също така е необходимо да бъдат включени на всички нива, за да осигурят всеобхватната подкрепа, от която учениците се нуждаят. Към демонстрираните нагласи от участниците в изследването могат да се отбележат интензивна загриженост относно работата на съответните структури и официални държавни органи; ранна диагностика и ранни

интервенции при дислексия; индивидуален подход от специализиран учител по допълнителна и паралелна подкрепа в контекста на посещаемостта на редовната учебна програма

Получените резултати са представени подробно и онагледени с диаграми и таблици, включително и диаграми и таблици от използвания статистическите инструменти на програмата SPSS. Прави впечатление, че докторанката Мария Петриду се стреми да намери логично и същевременно научно обяснение на всеки установен факт при проведеното емпирично проучване.

В дисертацията са представени изчерпателни заключения и предложения за подобряване на образователните процеси, както и идеи за бъдещи изследвания.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Личният принос на Мария Петриду в и за дисертационния труд е безспорен, и не поражда дори най-малко съмнение за авторство.

Публикациите по дисертационния труд са три и са публикувани в реномирани научни издания и представени на международни конференции.

Приложимостта на изследването се конструира в две пространства:

- теоретично и
- практическо.

В посочените пространства са изведени приносите на дисертационния труд.

Приемам напълно изведените научно-теоретични и научно-приложни приноси.

Съдържанието на дисертационния труд е четивно и представено в логическа последователност и свързаност.

Като докторант, Мария Петриду се отличава с креативност, с ярко манифестиран интерес към детайла, с проблемно-ориентирани решения в научната работа.

7. Автореферат

Авторефератът съответства на дисертационния труд и отразява съдържането му напълно и синтезирано.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Към докторанката Мария Петриду имам препоръка да публикува дисертационния си труд като монография, тъй като резултатите от дисертационния труд биха били полезни на всички, които са заинтересовани от проблематиката.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

Дисертационният труд показва, че докторантката Мария Петриду **притежава** теоретични знания и професионални умения по научната специалност Специална педагогика като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“** на Мария Петриду в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2 Педагогика, докторска програма Специална педагогика.

21. 06. 2021 г.

Изготвил становището:

Проф. дпн Дора Левтерова-Гаджалова